بەشداری باشوری کوردستان لە هەلبژاردنی پەرلەمانی ئێراقدا … شاخەوان شێش

ناتواندرێ نکۆلی لەو فاکتە بکرێت کە باشوری کوردستان بەشێکە لە ئێراق و سەربەخۆ نییە، لەگەڵ ئەوەی خەلکی کوردستان ئارەزووی ناکەن. ئەوە بارێکی سەپێندراوە و پێویستە ژیرانە هەلسوکەوتی لەگەڵدا بکرێت و کار بۆ جیابوونەوە بەپێی پرنسیپە دانپێندراوە نێونەتەوەییەکان بکرێت. دیارە جگەلەوەی کە دەسەڵاتدارانی باشوری کوردستان نەیانتوانیوە سنوری بەرژەوەندییە تایبەتییەکان تیپەڕینن و بەڕێوەبەرییەکی سەرکەوتوو پێکەوە بنێن و کورد وەکو ناسیۆن بناسێنن، سەپاندنی ریفەراندۆم لە ٢٥ ی سێپتەمبەری ٢٠١٧دا کە دەرهاویشتەی بەرژەوەندییە تایبەتەکان بوو، لە بزری مەرج و بنەما بنچینەییەکاندا ئەنجامدرا، بۆیە زیانی کوشندەی گەیاند و خەباتی سەربەخۆخوازی تووشی شکستێکی گەورە کرد. دوای کەوتنەکەی ئۆکتۆبەری ٢٠١٧ باشوری کوردستان جگەلەوەی سەدا ٥١ ی خاکەکەی بەهەموو ناوچە دابڕێندراوەکانەوە ڕادەستی ژێردەسەڵاتی ئێراق کرا، خاڵە سنورییەکان و بیرە نەوتەکانیش کەوتنە ژێر کۆنترۆلی دەسەڵاتی بەغدا. بەمجۆرە ستاتوسی باشوری کوردستان لە ئاستی ئێراق و هەرێم و نێونەتەوەییدا لاوازکرا .

باشوری کوردستان پێویستی بە ڕزگاربوون لە تەنگەژەی نەبوونی دەسەڵاتی نیشتیمانی رەوا و نەبوونی ستراتیژی کوردستانی هەیە. پێویستە هەنگاوەکان ئارستەیان بۆ بنیاتنانی ناسیۆن لەسەر بنچینە دانپێندراو و مۆدێرنەکان بێت و لە چوارچێوەی رێکەوتن و کۆنفسیۆنە نێونەتەوەییەکاندا خۆی بگونجێنێ و خۆی پێبگەیێنێت. دروستکردنی دەسەڵاتی رەوا و بەتوانا بەرپرسیارییەکەی دەکەوێتە سەر کۆمەلگە و مرۆڤەکانی. خەڵک ناچارن هەلوێست وەرگرن و کۆمەلگە لەو بارە ناکوردستانییە سەپیندراوە دەربازکەن. دیارە دەربازبوون لەو قەیرانە لەمێژینەییە ئاسان نییە، بەڵام هەموو هەنگاوێکی دەربازبوون بچوک یا گەورە پێویستن.

لەدیدێکی ئایدیالانەوە دەبوایە دوای کەوتنی ئۆکتۆبەر چارەسەری قەیرانی رامیاری باشوری کوردستان بکرابایە و ولات لەژێر چنگی دەسەڵاتی نادیموکراسی و بنەماڵەیی دەرهێندرابا. دەبوایە

دەسەڵا تێکی کاتی گواستنەوە دەستبەکاربێت، دەستوری کوردستان بنوسرێت، لە گشتپرسیدا پەسند بکرێت و هەلبژاردنی رەوا و ئازاد لەسایەی دەستور و سیستەمێکی دیموکراسیدا ئەمجام بدرێت. بەمجۆرە باشوری کوردستان خۆی لە قەیرانی دووبەرەیی ڕزگارکا و بەهێز و گوڕەوە وەکو ناسیۆنێکی یەکگرتوو بێتەوە گۆڕەپانی ڕامیاری. ئەوە نەکرا، بۆیە لەکاتێکدا باشوری کوردستان لەقەیراندا دەژی و چارەنوسی سیستەمی رامیاری بە تاریکەڕیدا تێدەپەڕێ، باشوری کوردستان لاواز و پەرتەوازەیە و بەو لاوازیە بەشداری لە هەلبژاردنی پەرلەمانی ئێراقدا دەکات. بۆیە بارەکە پێچەوانەی ئاواتەکانە و لەو بارە نالەبارەدا خەڵک ناچارە هەڵوێست وەرگرێت و بڕیارێک بدات.

لە ئەنجامی پرۆسەی دروستکردنەوەی ئێراقدا بەپێی دەستوری پەسندکراو لەگەڵ بوونی رەخنەی زۆر لەدەستور مافە ئابوری و رامیاریەکانی باشوری کوردستان تارادەیەکی باش چەسپێندراون و ڕێکەوتن لەسەر چۆنیەتی چارەسەری کێشەی ناوچە سنوریە کێشەلەسەرەکان کرا. جگەلەوەی کە دەسەڵاتی بەغدا بەربەستی دروستکردووە یا هەنگاوی گرنگی بۆ چارەسەری کێشە گرنگەکاندا نەناوە، لە ئاستی ئێراقدا دەسەڵاتدارانی هەرێم نەیانتوانی ستراتیژیانە کار بۆ مسۆگەرکردنی مافەکان بکەن و چارەسەری کێشە بنچینەیی و گرنگەکان وەکو کێشەی سنور بکەن. دوو بەر□یانە کاریان کرد و گەلی کوردیان پارچە و لاواز پێشاندا. بێ هەبوونی ستراتیژێکی کوردستانی، لەسەر بنەمای بەرژەوەندیە تایبەتەکاندا لەگەڵ دەسەڵاتدارانی بەغدا بەجیا هەلسوکەوتیان کرد. دەسەڵاتی دووبەرەیی زەرد و کەسک نەیتوانی یەکدەنگ و یەک ستراتیژ گەلی کورد وەکو نەتەوەی هاوشانی عەرەب لە ئێراقدا پیشاندا و بسەڵمێنێت. ئەوەش زیانی ب□ بەرژەوەندیەکانی کوردستان لەهەموو لایەن و ئاستەکانەوە گەیاندووە.

ئەو راستیانە پێویستدەکەن خەڵکی کوردستان بە ئاراستەی دەربازبوون لە قەیران و بنیاتنانی ناسیۆن بیربکەنەوە، بیرلە گۆڕینی ئەو بارە سەپێندراوە بکەنەوە و کار بۆ بنیاتنانی دەنگ و هێزیکی یەکگرتووی کوردستانی بکەن کە لە ئاستی ئێراقدا کارا بێت. ئەگەرچی بەربەست و گەماڕۆکانی پارتی دەسەڵاتدار زۆر و بەهێزن ، بەڵام باشترە خەڵک هەوڵی خۆیان بەپێی توانا بدەن.

لەو وڵاتانەی ئازادن و خاوەنی سیستەمی دیموکراسین، زۆر لە دەنگدەران لە هەبژاردنی پەرلەماندا پشتگیری ئەو پارت و دەسەڵاتە

ناکەن کە وڵاتی تووشی قەیران کردووە و گوزەرانی خەڵکی خراپ کردووە، بەڵکو پشتگیری ئەو پارتە ڕامیاریانە دەکەن بە پێی بەرنامە و بەڵێنەکانیان دەتوانن سەرنجی خەڵک بە لایخۆیان ڕاکێشن. بۆیە لە زۆر باردا چاوەڕوانکراوە کە خەڵک سزای پارتی دەسەڵاتدار دەدات و پشتگیری پارتی دیکە و بەتایبەتی پارتەکانی ئۆپۆزیسیۆن دەکەن. بەمجۆرە دەسەڵاتدار دەگۆڕێت و دەسەڵاتی نوێش لەسەریەتی بەڵێنەکانی بەجێبگەیەنێ و کار بۆ باشترکردنی باری ئابوری و رامیاری وڵات بکات و گوزەرانی خەڵک باشتر بکات. دیارە لەو وڵاتانەدا دەستوری دیموکراسی و مۆدێرن هەیە، زۆرینەی خەڵک وابەستەی حزب و سەرۆک نین و خەڵک ئاستی هوشیاریان بەرزە.

ئەگەرچی بنەما دیموکراسیەکان لە باشوری کوردستاندا لە ئارادا نین، بەڵام دەکرێ خەڵک سوود لە بارەکە وەرگرێت و بە ئاراستەی ڕزگاربوون لە دەسەڵاتی ناسەرکەوتوو و بنیاتنانی بنەماکانی نیشتیمانیبوونی دەسەڵاتی کوردی هەنگاوبنێت. لەم دەرفەتەی هەڵبژاردندا باشترە گرنگی بەو پارت و کاندیدانە بدرێت کە هۆکاری قەیرانەکە نین و لە دەسەڵاتدا نەبوون. ئەگەر ئەو پارتانەی لەبەرەی ئۆپۆزیسیۆنن یا بەڵێنیان داوە لەگەڵ پارتی دەسەڵاتداردا هاوپەیمانی ناکەن ژمارەیەک لە شوێنەکانی پەرلەمانی ئێراقدا بەدەست بهێنن چاوەڕواندەکرێ دەنگێکی جیاواز بن. دیارە لەسەر ئەو پارتانەیە بە پێی بەرنامە و کردەوەکانیان بیسەلمێنن کە جێگەی متمانەی خەلکن و ئەوان کار بۆ بەرژەوەندیەکانی خەڵکی کوردستان دەکەن، بەرژەوەندیەکانی کوردستان لەسەرووی بەرژەوەندیە تایبەتیەکانیان دادەنێن. پێویستە بەرنامەی چۆنیەتی چارەسەری کێشەی سنور، بەرگری، دەرەوە، دارایی، نەوت و سامانی سروشتی، ئاوارەکان هتد بخەنەروو، چۆن داکۆکی و شەڕ لەسەر مافەکانی کوردستان لە ئاستی ئێراقدا دەکەن، هەروەها بەخەڵکی روونکەنەوە چۆن و بەچی بەهێزبوونی ئەوان لە ئاستی ئێراقدا دەتوانێ باشوری کوردستان لە قەیران دەرباز بکات و بیگەیەنێ هەوارێکی سیاسی و ئابوری گونجاو و دانپێندراودا.

بێزاری و نائومێدی خەڵک وایکردووە کە بەشێک لە خەڵکی کوردستان بڕیاری بایکۆتی هەلبژاردن بدەن. بێگومان دوای ١٦ ئۆکتۆبەر زۆرینەی خەڵکی کوردستان تووڕە و بێزارن. دیارە هۆکارەکان جیاوازن، بەشێک نایانەوێ دەنگ لەسەر هەلبژاردنێک بدەن ئێراقی بێت، چونکە ئەوان خۆیان بە کوردستانی دەزانن. بەشێک لە ساختە و گەندەڵی پارتی دەسەڵاتدار بێزارە و هیچ متمانەیەکی بە پرۆسەیەک نییە

کاریگەری ئەوانی بەسەرەوە بێت. بێگومان هەکاری تریش هەن. لەبیرمان نەچێت بایکۆتکردنی هەڵبژاردنی پەرلەمانی ئێراق لەلایەن سونەکانەوە لە ٢٠٠٥ دا بووەهۆی لاوازکردنی سونەکان لە ئاستی ئێراقدا و کێشە و دەرهاویشتەی خراپی بۆ بەرژەوەندیەکانی ئەوان لێکەوتەوە. بایکۆتی هەڵبژاردن لەلایەن کوردەوە باشوری کوردستان لە ئاستی ئێراقدا بێگومان لاواز دەکات، لاوازی کورد لە پەرلەمانی ئێراقدا بۆ مسۆگەرکردن و بەدیهێنانی مافە ئابوری و رامیاریەکانی کوردستان زیانبەخشە بۆنمونە لە چارەسەری کێشەی سنور، دارایی، بەرگری یا سامانی سروشتیدا کاریگەری لایەنی کوردی لەسەر بڕیارەکان لاوازتر دەبێت لەوەی کە هەبوو. بەبێ گومان لەوەدا نییە کە دەبێ باشوری کوردستان لە ئاستی ئێراقدا بەهێزبێت تاکو بتوانێت مسۆگەری مافە دەستوریەکان بکات و لە دانوستانەکاندا بۆنمونە سەبارەت بە چارەسەری کیشەی سنور بتوانێت سەرکەوتووبێت. بایکۆت ئەگەر یەکدەنگ و ستراتیژیانە و بەپێی پلانی نەتەوەیی و نیشتیمانی بوایە بێگومان بارەکە جۆرێکیتر دەبوو و خۆیکیش هەموو پشتگیریان دەکرد. لە باری ئێستادا کە باشوری کوردستان پێویستی بە بەئەسانەوە و بەهێزبوون هەیە بایکۆت زیانبەخشە، بەڵێ پێویستە سەز و لێکدانەوەی سوپەکتیڤانە بەلاوە بندرێن و چی لە بەرژەوەندی کوردستاندایە ئەوە بکرێت.

لایەنەکتر کە پێویستە گرنگی پێبدرێت، بایکۆت ڕێگەی ساختە لە هەڵبژاردن بۆ پارتی دەسەڵاتدار خۆشتر دەکات، جگەلەوەی پارتی دەسەڵاتدار سوود لە بایکۆت بۆ خۆی وەردەگرێت و ئەگەری چوونی شونەکانی پەرلەمانی ئێراق بۆ پارتی دەسەڵاتدار لەبارتر دەبێت و بەئەگەری زۆر بۆ ئەو دەبێت، هەروەکو پارتی دەسەڵاتدار هەموو هەوڵێک دەدات ژمارەی شونەکانی پەرلەمانی ئێراق بۆ پارێزراوی بهێڵێتەوە، بەمجۆرە جڵەوی پەیوەندی و دانوستان هەر لەدەست خۆیدا بهێڵێتەوە و وەکو پێشوو درێژە بە سیاسەتی تایبەتی خۆی بدات.
لەکۆتاییدا پێویستە بگوترێت هەوڵەکانی گەیشتن بە سیستەمی دیموکراسی و دەسەڵاتیکی ڕەوای یەکگرتووی کوردستانی کە بتواندرێ هیوای ناسیۆنبوونی لەسەر هەڵبچندرێ بچوک یا گەورە پێویستن. دەکرێ دەسەڵاتی نادیموکراسی هەرێم لەریگەی ساختەکاریەوە ئەنجامی دەنگەکان بگۆڕێت، بەڵام دەشکرێ لەهەموو دیهات و شارێک ئەوەی بە نەچیتەسەر و دەنگدەران نوێنەری خۆیان هەڵبژێرن.

4-5-2018